
L'impacte de la presentació de la candidatura dels «quatre presidents» en la premsa de Barcelona (1901)

Raquel Zardoya Iglesias*

L'any 1901 representa, a més d'un trencament amb l'etapa anterior, un canvi radical en la política catalana.¹ L'adveniment del nou segle va accentuar, encara més, els factors diferencials ja existents durant la desfeta colonial de 1898 entre Catalunya i la resta de l'Estat, tant pel que fa a la població i l'economia com pel que fa a la política, a més de dur a Catalunya, especialment a Barcelona, un nou marc polític i electoral. Aquest nou marc es va traduir en l'aparició de dues noves opcions polítiques i en els efectes causats per les eleccions legislatives i municipals a Barcelona.

Pel que fa a l'aparició d'aquestes dues noves opcions polítiques, cal parlar, en primer lloc, de la Lliga Regionalista,² considerada, com diu Santiago Izquierdo, «el primer partit modern i catalanista en la història política catalana».³ Va sorgir el 25 d'abril de 1901 com a resultat de la fusió entre el CNC i la Unió Regionalista, tot i que no es va fer pública la seva creació fins després de les eleccions. La Lliga estava constituïda per sectors de la burgesia i per les classes mitjanes decebudes del polaviejisme i mobilitzades pel Tancament de Caixes. Defensora d'una Catalunya lliure, forta i autònoma, va presentar-se tant a les eleccions legislatives del 19 de maig de 1901, com a les municipals del 10 de novembre de 1901, amb la peculiar candidatura dels «quatre presidents», fruit d'un pacte electoral entre els dirigents de la Unió Regionalista, els joves pragmàtics de la Lliga de Catalunya, el Centre Nacionalista Català i algunes personalitats de la Vella Unió Catalanista, i formada per quatre presidents. Aquests eren: Bartomeu Robert i Yarzabal, ex-alcalde i ex-president de la Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País; Albert Rusiñol i Prats, ex-president del Foment del Treball Nacional; Lluís Domènech i Montaner, ex-president de l'Ateneu Barcelonès; Sebastià Torres i Planas, ex-president de la Lliga de Defensa Industrial i Comercial.

* Historiadora.

1. Per a més informació de l'època, vegeu, entre d'altres: Josep TERMES, *De la Revolució de Setembre a la fi de la Guerra, 1868-1939*, Barcelona, Edicions 62, 1989, pàg. 157-184.
2. Sobre la Lliga hi ha estudis interessants com: Borja DE RIQUER, *Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme, 1898-1904*, Barcelona, Edicions 62, 1977, pàg. 191-225; Isidre MOLAS, *Lliga Catalana*, Barcelona, Edicions 62, Vol. I, pàg. 11-45.
3. Santiago IZQUIERDO BALLESTER, *La primera victòria del catalanisme polític. El triomf electoral de la candidatura dels «quatre presidents» (1901)*, Barcelona, Pòrtic, 2002, pàg. 101.

L'altra nova formació política eren els Republicans,⁴ defensors, entre altres coses, de la llibertat religiosa, l'escola pública, la jornada laboral de 8 hores, etc. Estava formada per un nombre important d'obriers desencisats de l'anarquisme, i per menestrals i petitburgesos que reivindicaren poder expressar la seva condemna del règim; tots ells atrets per la personalitat i la tasca d'Alejandro Lerroux.

El resultat de les eleccions legislatives i municipals de Barcelona⁵ va propiciar que, amb el triomf dels regionalistes i republicans, s'aconseguís enderrocar per primera vegada el caciquisme representat pels partits monàrquics i s'establís un nou sistema de partits. El torn conservadors-liberals, que funcionava des de 1875, va ser substituït pel joc regionalistes-republicans. A partir d'aquell moment, els partits dinàstics no van tornar a guanyar mai més a Barcelona. D'altra banda, la victòria de la candidatura regionalista a les eleccions legislatives de Barcelona va aconseguir, també per primera vegada, portar les reivindicacions del catalanisme polític a les Corts de Madrid.⁶

Aquesta candidatura no va passar desapercebuda per a la premsa de Barcelona, que a través de les seves pàgines va mostrar una reacció, majoritàriament negativa, davant la seva presentació tant a les eleccions legislatives com a les municipals de Barcelona. Així, doncs, l'objectiu d'aquesta comunicació és analitzar aquesta actitud que els principals diaris de Barcelona van mostrar davant la presentació de la candidatura a ambdues eleccions, utilitzant com a fonts primàries els següents diaris triats: *La Veu de Catalunya*, *Diario de Barcelona*, *El Diluvio*, *La Vanguardia*, *L'Esquella de la Torratxa*, *El Correo Catalán*, *La Publicidad*, *La Renaixensa*, *El Diario del Comercio*; i com a font secundària, una bibliografia especialitzada en les eleccions i en la premsa de Barcelona de principis del segle XX. Respecte al mètode utilitzat, hem fet un buidat dels diaris abans mencionats. Per a les eleccions legislatives, hem posat una especial atenció en els dos mesos previs a les eleccions, març i abril, i en el mes en què es van celebrar, maig. Per a les eleccions municipals, en els darrers dies del mes previ a les eleccions, octubre, i en el mes en què es van celebrar, novembre.

La premsa de Barcelona de l'any 1901

La premsa catalana,⁷ i per tant la de Barcelona, del període 1900-1914, va viure una època de transformació i de plenitud. Aquesta premsa, com la de la resta d'Europa,

4. Sobre els republicans, vegeu, entre d'altres: Manuel SUÁREZ CORTINA, «La quiebra del republicanismo histórico, 1898-1931», dins Nigel TOWNSON (ed), *El republicanismo en España (1830-1977)*, Madrid, Alianza Universidad, 1994, pàg. 139-165; Santiago ALBERTÍ, *El republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923)*, Barcelona, Albertí, 1972, pàg. 141-163.
5. Per a més informació sobre les eleccions, vegeu: Albert BALCELLS, Joan B. CULLA, Conxa MIR, *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1982; Eugènia SALVADOR (coord), *Les eleccions legislatives i municipals a Barcelona 1810-1986. Context polític i resultats electorals*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill i Ajuntament de Barcelona, pàg. 47-50 i 79-84.
6. Per a obtenir més informació sobre la participació dels «quatre presidents» a les Corts, vegeu: Agustí COLOMINES i COMPANYYS, *El catalanisme i l'Estat. La lluita parlamentària per l'autonomia (1898-1917)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.
7. Al dir «premsa catalana» no em refereixo a l'escripta en català sinó la que es feia a Catalunya, ja que cal tenir present que la premsa escrita en català era minoritària per la situació de diglòssia en que es trobava; es feia servir oralment però més comptades ocasions de manera escrita. Malgrat això, la premsa en català va viure un procés de progressiva normalització, tot i ser minoritària. Un exemple el trobem en el diari *La Veu de Catalunya*, que va sortir en català, l'any 1899, amb 4.000 exemplars, i va anant evolucionant en funció dels èxits i fracassos de la Lliga Regionalista, fins a arribar als 20.000 exemplars l'any 1913.

es va convertir, a mida que anava avançant el segle, en una premsa dirigida a una societat de masses i immersa en els interessos de mercat. Gràcies a la industrialització, l'alfabetització massiva i la urbanització, va augmentar el nombre de lectors, afavorint, així, un canvi en el llenguatge periodístic, atès que els periodistes, ja professionalitzats, van prendre consciència tant del poder dels mitjans de comunicació –en aquest cas dels diaris– com del seu poder d'influència –juntament amb el dels intel·lectuals– en el conjunt de la societat i en l'àmbit polític, mitjançant els seus articles d'opinió. Tot i que es van anant consolidant les publicacions, amb tècniques d'il·lustració pròpies d'una premsa de luxe i amb un aprofundiment de noves pràctiques informatives, la premsa a Barcelona, en aquells temps, no deixava de ser, en la majoria dels casos, una premsa de partit.

Per a l'estudi que aquí ens ocupa, la premsa barcelonina de l'any 1901,⁸ era generalment una premsa de partit en el sentit que exposa Josep M. Figueres:

Els partits polítics vetllen per a poder disposar d'òrgans d'influència, com diaris, dins les ciutats i comarques. L'acció política és una constant que es val del domini directe o indirecte dels principals diaris, de les revistes d'humor, cultura, etc, per tal d'oferir la visió dels fets i la concepció del món que la ideologia en qüestió defensa i propugna.⁹

D'aquesta manera, com veurem més endavant, els diaris tenien un paper destacat tant els dies anteriors com posteriors a les eleccions perquè, a més de publicar les candidatures, els mitings dels diferents partits i els resultats de les eleccions, eren portaveus dels partits als que eren afins, donant un major protagonisme a les seves candidatures i els seus programes, a més d'incloure articles d'opinió totalment subjectius sobre els candidats i els partits, escrits tant per periodistes com per intel·lectuals, amb la finalitat d'influir en la votació de l'elector. *El Diluvio*, era un exemple, amb articles com el del 18 de maig, titulat «¡A luchar!». També cal destacar que entre els diaris d'ideologies diferents es produïen veritables batalles dialèctiques, com per exemple entre *El Diluvio*, afí als republicans, i el *Diario de Barcelona*, conservador. El primer acostumava a aprofitar qualsevol ocasió per atacar al segon. O bé entre *La Publicidad*, afí als republicans de Lerroux, i el diari *La Veu de Catalunya*, afí als regionalistes. El primer acostumava a desmentir o criticar articles que el segon havia escrit. Un exemple el tenim en l'article «Crònica general» del diari *La Publicidad* que deia el següent:

... No es cierto, lo que afirmó anoche *La Veu de Catalunya*, de que por imposiciones del Directorio de Madrid figuren en la candidatura republicana de la circunscripción de Barcelona los Sres. Salmerón y Lerroux. Los Comités republicanos de esta ciudad tienen por si solas toda la autoridad y toda la iniciativa para la designación de candidatos, y para nada han de consultar al Directorio Nacional...¹⁰

8. Sobre la premsa de principis de segle hem de destacar, entre d'altres: Antonio GUIRAO, Teresa ABELLÓ, Giovanni CATTINI, Teresa MIRRI i Manuel PÉREZ NESPEREIRA, «Premsa, intel·lectuals i acció política al període 1869-1914», dins de Jordi CASASSAS (coord), *Premsa cultural i intervenció política dels intel·lectuals a la Catalunya contemporània (1814-1975)*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2005, pàg. 59-81.

9. Josep M. FIGUERES, *La premsa catalana*, Barcelona, 1989, pàg. 62.

10. *La Publicidad*, 3-V-1901.

Els diaris analitzats en aquesta comunicació són els següents:¹¹ a) *La Publicidad*, fundat el 25 de febrer de 1901 per Eusebi Pascual, un diari republicà i llerrouxista; b) *La Veü de Catalunya*, fundat el 1899 per Prat de la Riba, Puig i Cadafalch, i Duran i Ventosa, agrupats al voltant de Narcís Verdaguer i el seu Centre Nacional Català, va ser un element central en el desenvolupament de les polítiques de la Lliga Regionalista; c) *Diario de Barcelona*, fundat el 1792, l'etapa de plenitud del qual es va iniciar sota la direcció de Joan Mañé i Flaquer, el 1865, quan va fer aparèixer al diari informacions polítiques i comentaris guiats pels principis conservadors, que van trencar amb els avisos i notícies a tall de gasetta que fins aquell moment havia tingut, amb col·laboradors de prestigi com Joan Maragall, Manuel Duran i Bas, etc; d) *La Renaixensa*, diari catalanista dirigit per Àngel Guimerà i Pere Aldavert, convertit en diari després de ser revista com a conseqüència del primer pas a la politització del moviment catalanista promogut per Almirall, des del *Diari Català*, al qual *La Renaixensa* volia donar una resposta conservadora; e) *El Diluvio*, diari republicà i anticlerical editat en castellà a Barcelona que va aparèixer per primera vegada el 10 de febrer de 1879 arran de la prohibició d'*El Telègraf*, amb col·laboradors destacats com Robert Robert, Valentí Almirall, etc; f) *El Diario del Comercio*, fundat a Barcelona el 29 d'octubre de 1890 per Josep Maria Serrate, era el portaveu de l'antiga Unió Regionalista; g) *La Vanguardia*, diari independent editat a Barcelona des de l'any 1881 per la família Godó, a partir de 1888, sota la direcció de Modesto Sánchez Ortiz, va allunyar-se dels inicials vincles polítics per a convertir-se en un diari adherit a la situació política de torn; h) *El Correo Catalán*, diari monàrquic-conservador, fundat per Manuel Milà de la Roca l'any 1876, es va convertir en l'òrgan d'expressió del tradicionalisme català; i) *L'Esquella de la Torratxa*, un setmanari satíric i republicà que va néixer el 5 de maig de 1872 arran de la suspensió temporal de *La Campana*, amb els mateixos redactors i col·laboradors d'aquesta.

Presentació de la candidatura dels «quatre presidents» a les eleccions legislatives de Barcelona

El 22 d'octubre de 1900 va caure el desprestigiat govern de Silvela que, entre altres coses, havia dut l'Estat espanyol a la greu crisi del 1898. El 5 de març de 1901 es va formar un nou govern, presidit per Sagasta, que va fer que els liberals tornessin al poder. D'aquesta manera, doncs, es confirmava que, tot i que hi havia hagut un canvi de govern, el règim continuava sent el mateix amb el sistema de partits de sempre: conservadors-liberals. El nou govern va decidir convocar les eleccions legislatives el 19 de maig per a poder formar la cambra de diputats. La convocatòria d'aquestes eleccions va significar per als possibilistes del catalanisme l'ocasió

11. Per a obtenir més informació podeu consultar, entre d'altres, FIGUERES, *La premsa...*; Joan TORRENT I FABREGAS, *La premsa de Barcelona (1641-1967)*, Barcelona, Bruguera, Quaderns de Cultura, 54, 1969; Joan TORRENT I RAFAEL TÀSIS, *Història de la premsa catalana*, Barcelona, Bruguera, 1966, volum I, amb referències als diaris a les següents pàgines: *La Publicidad*, pàg. 133-137; *El Correo*, pàg. 137-140; *La Vanguardia*, pàg. 140-146; *La Veü*, pàg. 156-164; *L'Esquella de la Torratxa*, pàg. 258-269; *Diario de Barcelona*, pàg. 106-115; *El Diluvio*, pàg. 116-122; *La Renaixensa*, pàg. 123-132.

idònia per a enfrontar-se al nou govern, contrari a concedir qualsevol tipus d'autonomia política i administrativa a Catalunya. A més, com diu Fèlix Cucurull,¹² el nou corrent catalanista que havia arribat a la seva plenitud quan l'Estat espanyol va perdre les darreres colònies, va ser vist per una bona part de la gran burgesia catalana, a més de com una força de gran eficàcia per a dinamitzar i cohesionar qualsevol mena de protesta contra el govern de Madrid, també com una força que podria ajudar a satisfer la sentimentalitat i servir, al mateix temps, els seus interessos econòmics, ja que es tractava d'un moviment prou conservador com per a no posar en perill ni les estructures capitalistes ni els privilegis de la classe dominant. Simultàniament, un important sector de la intel·lectualitat nacionalista creia que l'aliança amb les forces econòmiques del Principat proporcionaria unes àmplies possibilitats de desenvolupament del seu programa. Es va establir, doncs, la col·laboració entre uns i altres i es va arribar a la fusió de la Unió Regionalista amb el CNC, donant origen, el 25 d'abril de 1901, a la Lliga Regionalista, presidida pel Dr. Robert, la qual es va presentar a les eleccions legislatives de Barcelona sota la candidatura dels "quatre presidents" amb l'objectiu de guanyar les eleccions i enderrocar el caciquisme. A més, va possibilitar la celebració d'uns autèntics comicis, gràcies a la mobilització d'interventors i a una ferma depuració del cens electoral.

Pel que fa a la premsa, aquesta va començar la campanya electoral a Barcelona mitjançant la publicació d'articles com el de *La Veu de Catalunya*, «Interès i deure», del 25 de març; l'article del *Diario del Comercio*, «Elecciones», del 16 d'abril; l'article de *La Publicidad*, «Ecos Políticos», del 18 de maig, o l'article d'*El Correo Catalán*, «Sobre las elecciones», del 8 de maig, amb els que feien una crida a la ciutadania per a que participés en les eleccions. També van publicar una sèrie d'articles, com el del *Diario del Comercio* del 21 d'abril, «Comas, Planas y Cía», a favor d'unes eleccions netes i en contra del caciquisme, per a convèncer a l'elector de la importància del seu enderrocament.¹³ De l'1 al 18 de maig tots els diaris analitzats van publicar diàriament els mítings que celebraven els diferents partits polítics, donant un major protagonisme als programes i candidatures dels partits afins, a més de defensar-los mitjançant articles, com el de *La Veu*, «La Nostra Lluïta», de l'1 de maig; o els de *La Publicidad*, «Junta Provincial de Fusión Republicana, ¡Republicanos a votar!», del 16 de maig. D'altra banda, hi havia diaris que publicaven el seu propi programa. Aquest és el cas de *La Renaixensa*, que sempre començava el diari dient el següent:

May lo catalanisme ha treballat a l'ombra per arribar a la realització dels seus ideals [...] Volem la llengua catalana ab caràcter oficial y que sían catalans tots los que a Catalunya desempenyin càrrechs públics: volém Corts catalanas, no sols per a estahuir nostre dret y lleys civils, sino tot quant se refereixi a la organisació interior de nostra terra...

12. La versió que s'ha utilitzat aquí de Fèlix CUCURULL, *Panoràmica del nacionalisme català, Capítol VI: regionalisme-nacionalisme 1901-1914*, es troba a la pàgina web: www.felixcucurull.org.

13. Tant els regionalistes com els republicans confiaven poder enderrocar el caciquisme mitjançant el desenvolupament d'una tasca informativa i la presentació conjunta d'un nombre d'interventors que impedis les irregularitats que acostumaven a produir-se en les votacions.

La reacció dels principals diaris davant la presentació de la candidatura regionalista va ser la següent: només *La Veu de Catalunya*, en un article publicat el 15 de maig sobre la candidatura, i el *Diario del Comercio*, a l'article del 18 de maig «Examen de candidatos», la van defensar. La resta de diaris analitzats la van rebutjar: *El Diario de Barcelona* i *La Vanguardia* van mostrar una reacció bastant moderada perquè no l'atacaven, però tampoc la van arribar a acceptar, ja que, en certa manera, creien que era una candidatura catalanista amb aspiracions separatistes;¹⁴ *El Correo* no la va atacar directament, però en l'article «Candidatos a la moderna», del 15 de maig, va defensar únicament la candidatura catòlico-conservadora per considerar-la moralment correcta; *L'Esquella* es va mostrar moderada, tot i veure-la conservadora; i *La Renaixensa* no la considerava catalanista. Ho deia molt clar en l'article «Nos ab Nos»:

No per avuy, sinó per demà, 'ns convé fer constar que no tenim res a veure ab la lluyta electoral que aquesta tarde tindrà mitja solució en los escrutinis dels colegis [...] Ni un sol dels candidats se presenta com á catalanista. La victoria o la derrota, per lo tant, no'ns tocan de dret. Ni'ns podrien vanagloriar d'aquella, ni la derrota de candidatura regionalista es nostra derrota. Lo regionalisme no es lo catalanisme quan ab tota conciencia's fuig d'aquest darrer nom...¹⁵

De fet, aquest diari, juntament amb *El Diluvio* i *La Publicidad*,¹⁶ van ser els més durs amb la candidatura, a diferència de la resta de diaris, que es van mostrar més moderats. Respecte als candidats de la Lliga, *La Renaixensa* deia, en el mateix article «Nos ab Nos»:

...Fora d'un, que es lo que'm fa més llàstima per veure'l embolicat d'aquesta manera, lo que es los altres no saben un borrall, no sols de regionalisme sino que ni de descentralització ben entesa. Aquestos últims á la candidatura li fan lo mateix servey que'l cuch al pescador de canya. Valia la pena que després de tant soroll sortissin altres noms á la lluyta y no barrejar a un senyor que rarament pensa pero que no parla, ab un que parla pero que no pensa prou y ab dos que no pensan ni parlan gens...¹⁷

I *El Diluvio*, arran d'aquest article, va publicar un article, «*La Renaixensa* dándonos la razón», dient el següent:

Dos cosas principalmente veníamos a decir en el artículo del 2 de mayo: que el señor Robert nos daba lástima y que los que le tomaban de escabel para sus

14. Aquests diaris publicaven articles escrits per altres diaris mantenint-se, així, neutrals, en el sentit de no donar la seva opinió personal sobre les candidatures i els seus candidats. Però el *Diario de Barcelona* va trencar aquesta neutralitat amb un article del 19 de maig signat per J. Mañé i Flaquer, «Error Funestísimo», on afirmava que a Catalunya hi havia un grup reduït de separatistes, entre els quals es trobaven «ciertos sujetos de buenas ideas en el orden religioso y social, pero que no salieron nunca de Cataluña, muy enamorados de su región que exagerando la nota de la descentralización legítima y del regionalismo sano han caído en este exceso».

15. *La Renaixensa*, 18-V-1901.

16. Cal tenir present que els diaris *La Publicidad* i *El Diluvio* eren afins als republicans, i per tant, rebutjaven com ells la candidatura regionalista, no tan sols per ser una candidatura rival, sinó també perquè la consideraven catalanista amb aspiracions separatistes.

17. *La Renaixensa*, 17-V-1901.

ambiciones no eran nadie. Ayer “la Renaixensa”, maestra en catalanismo, periódico convencido y honrado [...] dice así en un suelto que vamos a transcribir íntegro: [...] Ya ve, pues, el lector ya ven los catalanistas, cómo La Renaixensa y el Diluvio coinciden al apreciar la personalidad del Sr. Robert y la de sus ilustres compañeros.¹⁸

Per la seva banda, *La Publicidad*, després d'atacar continuament els regionalistes, a l'article «Cronicas Rápidas», va dir el següent dels candidats:

Este último grupo donde forman muchos despechados del silvelismo, del fusionismo, innumerables carlistas y algún republicano impaciente deseoso de notoriedad, mezclados todos en abigarrado revoltijo y dirigido por cuatro ó cinco jóvenes devotos que van a misa antes de atacar duramente a quienes les elevaron y les protegieron son los que abrogándose la representación de todos los catalanistas han presentado una candidatura con cuatro nombres, a tres de los cuales tenían los propios regionalistas por enemigos irreconciliables hace diez años...¹⁹

Les eleccions legislatives es van celebrar amb una animació desacostumada i sense incidents d'importància, a diferència dels districtes rurals, que van viure la jornada electoral amb una absoluta tranquil·litat i despreocupació. Catalunya estava dividida en districtes anomenats “uninominals”, perquè eren representats a les Corts per un únic diputat, tret de Barcelona, a la qual li corresponien set dels quaranta-quatre escons catalans, i de Tarragona, a la qual li corresponien tres. A Barcelona, cada ciutadà podia votar cinc candidats, però podia combinar noms de candidatures diverses o votar un nombre inferior al que tenia dret. Les eleccions van quedar així:²⁰ la Coalició Catalanista, encapçalada per Bartomeu Robert, Albert Rusiñol, Lluís Domènech i Montaner i Sebastià Torres i Planas, va obtenir 6.723 vots, representant el 6,9 per cent del cens electoral i el 36,4 dels votants; la Coalició Republicana, encapçalada per Alejandro Lerroux, Francesc Pi i Margall, Tiberio Àvila, Nicolás Salmerón i Josep M. Vallès i Ribot, va obtenir 4.433 vots, que eren el 4,6% del cens electoral i el 24% dels votants; pel que fa a la Coalició Monàrquica, encapçalada per Pere G. Maristany, Josep M. Cornet, J. Puig Saladrigas i J. Balcells i Cortada, va aconseguir 4.582 vots, que resultaven ser el 4,7% del cens electoral i el 24,8% dels votants. Finalment, altres candidatures van obtenir resultats menors:²¹ l'independent Joan Sol i Ortega 2.765; la Unió Liberal de Roman Rigorosa 1.570; el romerista Enric Vilalta 481; Josep Puig d'Asprer 419; i l'independent Rómulo Quintana 190 vots.

Fet l'escrutini i aclarida la gran polèmica sorgida a la premsa entorn de les falsades xifres publicades per l'autoritat civil el dia 20, el dia 23 la Junta Provincial del Cens va proclamar com a vencedors els quatre candidats regionalistes, un liberal i dos republicans. Davant d'aquest resultat, no cal dir que la reacció de la premsa contrària a la candidatura regionalista va ésser encara més hostil.

18. *El Diluvio*, 18-V-1901.

19. *La Publicidad*, 18-V-1901.

20. Les dades que he recollit aquí són generals. Per a obtenir una informació més detallada dels diferents vots trets pels candidats a cada districte, o del cens electoral, etc; vegeu: BALCELLS, *Les eleccions...*

21. SALVADOR (coord.), *Les eleccions...*

Presentació de la candidatura dels «quatre presidents» a les eleccions municipals de Barcelona

Tot i haver estat derrotat el caciquisme a les darreres eleccions, va tornar a aparèixer sota la candidatura ministerial del Partit Liberal, dirigit pel cacic Comas i Masferrer. A més, la campanya electoral per als comicis municipals es va desenvolupar, a diferència de l'anterior, en un clima d'exasperació verbal i a vegades amb agressions físiques. La rivalitat entre regionalistes i republicans s'havia incrementat fins al punt de trencar la col·laboració conjunta per a enderrocar el caciquisme. Els republicans es van convertir en un rival difícil que va iniciar una campanya contra el catalanisme encara més dura que la de les passades eleccions.

La campanya electoral va començar oficialment l'1 de novembre, i el dia 6 els regionalistes van fer pública a *La Veu* la seva llista de candidats, sota el nom oficial de Lliga Regionalista, avalada amb la signatura dels «quatre presidents». Davant la nova presentació d'aquesta candidatura, algun dels diaris contraris a ella es van mostrar encara més virulents que en les passades eleccions. *El Diluvio* va escriure, entre d'altres, l'article «Mucho ruido; mas, por ahora, pocas nueces», en el que va criticar un míting celebrat pels regionalistes dient el següent:

En el Círculo de la Izquierda del Ensanche verificóse anteanoche un mitin electoral de caracter catalanista [...] El entusiasmo fue extraordinario, pero el caso es que los discursos que pronunciaron los señores Rusiñol, Cambó, Muntañola, Puig i Cadafalch y Robert fueron una segunda edición de aquella música celestial que ya se dejó oír, hace pocos días, en el Mítin del Nuevo Retiro [...] Ese sistema de decir generalidades y de no soltar prendas ni contraer compromisos, podrá ser muy cómodo; pero maldito el efecto que ha de producir en un auditorio que sobrados motivos tiene, a fuer de escarmentado, para recelar de toda suerte de oradores, por elocuentes o verbosos que estos se manifiesten...²²

És a dir, va criticar els regionalistes per no especificar quin era el seu programa i fer la mateixa campanya electoral que a les passades eleccions. Del mateix diari, es destaca un altre article, «El triunfo de los regionalistas», en el que fa campanya en contra, dient d'ells:

El partido regionalista, sin programa, sin ideales, sin rumbo [...] teniendo por jefes a un montón informe de ambiciosos a quienes nada debe Cataluña [...], va engrosando rápidamente, camina de triunfo en triunfo, de victoria en victoria [...] Tal pujanza ha adquirido el partido regionalista, que sólo falta absorberse o anular a los republicanos para no tener enemigos que le salgan al paso. A él se han adherido los carlistas, todo el clero catalán, las clases conservadoras, y algunos pseudo federales [...] El triunfo de los regionalistas agravaría el malestar de las clases proletarias y sería la negación absoluta de la libertad.²³

22. *El Diluvio*, 1-XI-1901.

23. *El Diluvio*, 8-XI-1901.

Per la seva banda, *La Publicidad*, contrària a *La Veu* i ferida per un article, «La Púrria», que aquest diari havia escrit el 3 de novembre contra ella, va publicar un article, amb el mateix títol, signat per Alejandro Lerroux, que deia el següent:

La purria sois vosotros, miserables, extranjeros en vuestra Patria, incluseros en la política, fariseos en la Religión, farsantes en la ciencia, explotadores en la sociedad, implacables contra los humildes y con los altivos, cobardes.²⁴

I a continuació va adreçar una sèrie d'insults i calúmnies a cadascun dels «quatre presidents». El mateix diari, el 7 de novembre, en l'article «Coacciones electorales» va denunciar que els regionalistes «han comenzado a ejercer una coacción desenfrenada sobre su personal de mozos, dependientes y trabajadores con objeto de que de grado o por fuerza voten a los candidatos que pretenden imponer a la ciudad de Barcelona...». I és que cal tenir present que els republicans, com els diaris afins a ells, van imputar als regionalistes tota mena de maneigs inconfessables, des de l'organització de les rodes o colles de votants, fins a la pressió exercida, com és en aquest cas, en els votants. A més de publicar també una sèrie d'articles dedicats al catalanisme, en els que afirmaven que els regionalistes tenien aspiracions separatistes. Per la seva banda, *L'Esquella de la Torratxa*, diari que a les passades eleccions s'havia mostrat moderat a l'hora d'atacar els regionalistes, va canviar la seva actitud, com es pot veure en l'article «Crònica»:

Naturalment que l'opinió pública [...] ha tingut temps de reflexionar, convencentse al últim de que ab aquesta mena de gent no's va ab lloch, com no siga al ridícul y á la perturbació de la pau de Barcelona. Destructors del caciquisme, se'ls veu ben manifesta la idea de crearne un altre, tan dolent ó pitjor que aquell. No á altre propòsit respon el seu afany desaponderat [...]. L'escena promoguda en una de les salas del Ateneo, per un candidat ofès perque en lloch de posarlo en lo districte tres, hont creya segura la victoria, 'l varen posar en lo districte sisé, hont se considera derrotat, escena en la que se cambiaren frases com sou un porch! [...] es una escena que tanca de cop y ab balda la porta de les il·lusions que sobre la regeneració municipal exercida pels regionalistas podia haver-se format la titulada "gent de bé" [...], no serà gens estrany que demà passat tractin de sortirse de fogó, empleant tots els medis que usavan quan compartían ab els cacichs els seus treballs y'ls seus tráfechs. [...] Pero en tot cas caldrà que vagin alerta, perque'l partit republicá está fermament resolt a impedir-ho.²⁵

Les eleccions municipals van tenir lloc el 10 de novembre i van quedar d'aquesta manera:²⁶ La Lliga Regionalista va obtenir 20.689 vots, que representaven el 10,8% del cens electoral i que van ser el 34,3% dels que van anar a votar; la Coalició Republicana va tenir 20.435 vots, que era l'11,30% del cens i el 36% dels votants; la candidatura ministerial va ser l'opció per la que es van decantar 13.972

24. *La Publicidad*, 9-XI-1901.

25. *L'Esquella de la Torratxa*, 8-XI-1901.

26. Les dades que he recollit aquí són generals. Per a obtenir una informació més detallada dels diferents vots trets pels candidats a cada districte, etc., vegeu: SALVADOR (coord), *Les eleccions...*

votants, que eren el 7,5% del cens i el 23,7 dels que van anar a votar; la formació federalista va obtenir 797 vots; la Fusión Republicana 423; la Unión Nacional 221; la Fracció Republicana del Sr. Zulueta 506; i els Independents 176 vots.

Fet l'escrutini, es va evidenciar un cop més el triomf dels regionalistes, aquesta vegada amb onze regidors, d'entre els quals hi havia dos candidats corresponents al reaccionari i ultracatòlic Comitè de Defensa Social. Els republicans van treure deu regidors, i els governamentals quatre.

Conclusions

La premsa de Barcelona de 1901, a més de tenir un paper important tant els dies anteriors com posteriors a les eleccions pel fet de publicar les candidatures i programes dels diferents partits presentats, es caracteritzava per ser una premsa de partit, ja que els diaris eren portaveus dels partits als que eren afins. Mitjançant els seus articles subjectius, escrits tant per periodistes com per intel·lectuals, i la publicació de les candidatures i els mítings dels partits afins, intentaven influir al lector en la seva votació.

Un clar exemple el tenim en els diaris analitzats, els quals, tots, excepte *La Veu* i *El Diario del Comercio*, conscients del seu poder d'influència, van fer campanya electoral contra els regionalistes, tant a les eleccions legislatives com a les eleccions municipals de Barcelona. Alguns diaris com el *Diario de Barcelona*, *La Vanguardia* o *El Correo Catalán*, diaris conservadors, tot i desconfiar de la candidatura, van mostrar una actitud moderada. D'altres, en canvi, com *La Renaixensa*, *El Diluvio* o *La Publicidad* la van atacar amb duresa. El primer, catalanista, considerava que la candidatura no ho era, perquè portava el qualificatiu de «regionalista» enlloc de «catalanista», i que els seus candidats eren incompetents; i els següents, afins als republicans, consideraven com ells que els regionalistes eren catalanistes separatistes i que els seus candidats eren incompetents i traïdors.

Després del triomf dels regionalistes a les eleccions legislatives, la tornada de la presentació de la candidatura, aquesta vegada a les eleccions municipals, va provocar que els diaris republicans esmentats i *L'Esquella de la Torratxa*, també republicà, adoptessin una actitud encara més dura que la de les passades eleccions. D'altres, en canvi, com *El Diario de Barcelona*, *La Vanguardia* o *El Correo Catalán*, van continuar conservant una actitud moderada.

En definitiva, tot i la pressió de la premsa, mitjà de comunicació amb un gran poder d'influència, i la pressió dels partits rivals, els regionalistes van aconseguir el triomf a ambdues eleccions. Un triomf que va significar no tan sols la victòria sobre el caciquisme a Barcelona sinó també l'arribada, per primera vegada, del catalanisme a les Corts de Madrid.